

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,
papok, gazdasági egyleti tagok- és közs. elöljáróknak egész évre
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felélős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Főmunkatárs: **FÜLEI SZ. LAJOS.**

HIRDETÉSI DIJAK: Hivatalos hirdetések 100 szóig minden
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések 6 fillér.
többszöri közlésnél 4 fillérért közöltnék. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki-
két szer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. M. kir. postatakarék és Clearing számla 10.489 sz

A székely akció meg- valósulása.

Lapunk múlt számában foglalkoztunk már Dr K o ó s Mihály székely kirendelt-ségi vezető nagyrészt jelentésével, illetve az annak kapcsán Tallián Béla földmi-velésügyi miniszterhez fölterjesztett javas-lataival.

A székely körökben meleg érdeklődést keltett javaslatok közlését alább folytatjuk és mai számunkban befejezzük. Ismételtén kérjük tehát a székely nemzeti ügy iránt érdeklődőket, hogy esetleges észrevételeiket hozzánk mielőbb beküldeni sziveskedjenek. Ezt kívánja a messzekiható ügy, mely szé-kely népünk újra ébredését van hivatva elősegíteni.

* * *

Közlekedés.

I. Vasutak. 1. A székelyvasutak szász-rég-en—mádfalvi vonalának teljes kiépítése az új beruházási törvényben biztosítottassék. 2. A sóvár—parajdi és földvár—sepsiszentgyörgyi vonal-szakaszok kiépítése a leghathatósabb állami tá-mogatással lehetővé tétessék. A székelyföldi h. é. vasutak állami megváltásának kérdése tanul-mányoztassék. 4. A Székelyföldről Budapestre, vagy azonituli állomásokra szállított vagy ez állomások-ról a Székelyföldre szállított áruk után a lehető legmagasabb, mindenesetre azonban legalább is oly szállítási kedvezmény megadásának, mint az előző években megadott.

II. Vízutak. 1. A Maros felső szakaszának tutajozhatóvá tételében az érdekeltég hathatós állami segélyvel támogatassék. 2. A Maroson levő vízimalmok joggyakorlata a tutajozásra való tekintettel szabályoztassék. 3. A Maros és Olt hajózhatóvá tételének kérdése továbbra is tanul-mányoztassék.

Vízi munkálatok.

1. A Székelyföld vízműségei az erdészet ügyének tárgyalásánál tett javaslatok figyelembe vételével minél gyorsabban és hathatósabb se-gélyvel megköttessenek. 2. A székelyföldi vizek leghathatósabb felügyeletére s egyáltalán a Szé-kelyföldön nagyobb arányokban végzendő vízi munkálatokra az itt illetékes kir. kulturtermő-női hivatalok létszáma megfelelően kiegészítettessék. 3. Rendeltessék el, hogy a székelyföldi vizeken épi-tendő és átalakítandó műtárgyak közigazgatási bejárására az illetékes kir. kulturtermő-női hivatal meghívással s e hivattal a munkálat terve a meghívással kapcsolatban, tehát a helyszíni tár-gyalást megelőzőleg közöltessék. A székelyföldi vízimalmok joggyakorlata sürgősen rendeztessék, vizsgáltsanak meg a vízi malmok építményei, szállítsanak le a malomgátak annyira, hogy a folyó természete által megkívánt feltételeknek megfelelőjenek. 5. Utasítsanak a Székelyföldön illetékes kir. kulturtermő-női hivatalok, hogy a Szé-kelyföld összes vizeiről, az azokon végzendő ren-dezési munkálatokról vázlatos felvételeket, hozzá-vetőleges költségvetést készítsenek s a munkála-tok sorrendjét sürgősségi és célszerűségi szem-pontból megállapítsák. 6. A Székelyföldön vég-zendő közérdekű vízrendezési munkák minél hat-hatósabb anyagi támogatással segélyeztessenek s hatalmaztassék fel a székelyföldi miniszteri ki-rendeltség, hogy a munkálatok kezdeményezését e segély kiállításba helyezésével szorgalmazhassa, biztosított munkálatok részletes tervét és költség-

vetését az illetékes kir. kulturtermő-női hivatalok-kal kidolgozathassa.

Tagosítás, arányosítás.

I. Tagosítás. 1. Az 1880: XLV. t.-c. 6-ik §-ának módosításával mondassék ki, hogy a tago-sítás elrendelendő, ha a tagosítást kifejezetten ki-vánók birtoka a tagosítandó község határának egy-negyed részét képezi és a tagosítást egy e célra összeállítandó gazdasági szakbizottság, ille-tőleg a m. kir. földmivélésügyi miniszter a kö-zségre nézve hasznosnak, célszerűen és méltányo-san keresztülvihetőnek tartja. 2. Tagosításoknál az erdélyi részekben is csak mérnöki oklevéllel bíró és a tagosító mérnöki szak minden ágában kellő gyakorlatot igazoló mérnökök alkalmaztas-sanak. 3. Az eljáró bíró folytonos jelenlétének kötelezettsége mellőztessék. 4. A birtok tisztázá-sokra kiváló súly fektetendő, megosztott birtokok-nál a közös birtokívek megszüntetendők, azonos birtokívek egyesítendők, a tagosítás folyamata alatt a telekkönyvi rendezés vitessék keresztül. 6. A tagosítási eljárás az arányosítástól elkülönítve szabályoztassék. 6. A hitelesítési eljárás és szo-bai felülvizsgálat egyszerűsítettessék és gyorsítas-sék. 7. A kisgazdák birtokainak elhelyezésénél a tagosítás megengedhetősége ügyében véleményt mondó gazdasági szakbizottság illetőleg a m. kir. földmivélésügyi miniszter ez ügyben eljáró szak-közegének nézete kikérassék és figyelembe vé-tessék. 8. Utasítsanak a bíróságok, hogy az illetékes kir. kulturtermő-nőket a tagosításhoz hív-ják meg. Kik is a tagosítás megkezdésétől fogva a tagosítási eljárásban résztvenni, a tagosítás szempontjából szükséges vizszabályozási, átmet-szési, belvizlecsapolási terveket a hozzávetőleges költségvetéssel együtt oly időben elkészíteni köte-leztessenek, hogy azok már a becslés előtt ké-szen legyenek. A tagosító mérnökök utasítsassa-nak, hogy a tagosítandó határ térképét a kir. kulturtermő-női hivatalnak küldjék meg s az az által kidolgozott vizszabályozási tervhez alkal-mazkodjanak. Viszont a kir. kulturtermő-nők a helyes kitűzés ellenőrzésére utasítsassanak. 9. Mondassék ki, hogy a tagosítási munkálatokból kifolyólag elrendelt vízi munkálatok érdekeltégé-nek és érdekeltégi arányának megállapítására nem a tényleges állapot s nem a tényleges ha-szonarány, hanem a tagosítási állapot és a tago-sítási terület érdekeltége irányadó. 10. A pata-koknak a tagosítás keretében és érdekében szük-séges költségeket a 9. pont szerint megállapítandó érdekeltégéknek az állam előlegezze akként, hogy azok kamat nélkül 10 év alatt legyenek vissza-fizetendők. 11. A tagosítási költségeket az állam előlegezze s azok felét végleg is az állam viselje. 12. Közlegetők fenhagyása a helyi viszonyokhoz képest alkalmas helyen biztosítottassék. 13. A víz-műsáros és kopár területek a tagosítás keretében kijelöltessenek s a községnek adassanak.

II. Arányosítás. Az 1880: XLV. t.-c. 25. §. módosításával mondassék ki, hogy a 200 katasz-trális holdat meghaladó illetménynek természetben való kihasítása csak az oly illetményre nézve ké-relmezhető, mely egyeseknek az 1871: LV. t.-c. 3. és 5 §-ában meghatározott aránykulcs szerint vagy az eljárás megkezdése előtt tulajdonát ké-pezt külső és belső birtokának (1871: LV. t.-c. 4. §.) területe arányában s e természetben való elkülönítés legkésőbb az érdemleges tárgyalás so-rán, ennek befejezte után azonban nem kérel-mezhető. 2. Az 1871: LV. t.-c. 4. §-ának helyes magyarázatul mondassék ki, hogy különálló er-dők, havasok és nagy kiterjedésű legelőterületek az aránykulcs megállapításánál figyelmen kívül hagyassanak. 3. Rendeltessék el, hogy az arányo-sítás alá jövő erdő-illetőleg legelő területből a hazajáró csorda számára szükséges közös terület

kiszakíttassék, amely terület a m. kir. földmive-lésügyi miniszter nélkül fel nem osztható. 4. Mon-dassék ki az alkotandó törvényben, hogy a be-fejezett arányosítás után közösen hagyott terü-letekre nézve a község megszüntetésére irá-nyuló kérelem csak a m. kir. földmivélésügyi miniszternek gazdasági szempontból adandó enge-délye alapján tárgyalható; azok az ügyek, ame-lyek az alkotandó törvény életbe lépte idejében befejezett arányosításokkal közösen hagyott terü-letekből való egyéni illetmény elkülönítésekre fo-lyamatban vannak s a birtokbaadás stádiumáig még nem jutottak, csak a m. kir. földmivélésügyi miniszter engedélyével folytathatók, mely enge-dély az érdekelték részéről lesz kikérendő. Oly ügyek pedig, amelyekben az elkülönítési eljárás folytatásához a m. kir. földmivélésügyi miniszter az engedélyt megtagadja, amennyiben a birtokba-adás stádiumáig még nem jutottak, megszünteten-dők s az előzőleg felmerült költségeket az állam-kincstár viseli. 5. Rendeltessék el az arányosítá-sokkal kapcsolatban a mivélési ágak újbóli el-különítése. 6. Történjek intézkedés az iránt, hogy az állandó kataszter a Székelyföldön minél sür-gősebben elkészítettessék.

Bányászat.

1. A Székelyföld geologiai felkutatassék, geologiai térképe és leírása eikészítettessék, e le-írás német, francia és angol nyelvekre is lefor-dítva közreadassék. 2. A székelyföldi s általában erdélyi bányák közszene, amelynek kitermelésénél székelyföldi munkások vannak alkalmazva, az államvasutak, állami ipari intézmények üzemében minél fokozottabb mérvben használtassék. 3. Ugyane köszen jobb értékesítése s keletfelé vá-mkedvezmények kieszközölésével, a belföldi forga-lomban pedig vasuti szállítási díj mérséklésével előmozdítottassék. 5. A parajdi sóbánya termelése lehetőleg megnagyobbítottassék. 6. Székelyföldiek bányászati és vasgyári altisztekké való kiképzésre Petrozsényban bányászati, Vajda-Hunyadon pedig vaskohászati altiszti iskola állítottassék. 6. A szé-kelyföldi munkásközvetítés működési körébe szé-kelyföldieknek első sorban székelyföldi, vagy er-délyi, másodsorban más hazai bányákba való el-szerződötése is felvétessék.

Vadászat.

1. A ragadozó vadak az állami erdőszemély-zet által keresztülviendő rendszeres mergezések-kel a lehetőségig kipusztítottassanak. 2. Ugyane célból lödijak engedélyeztessenek. 3. A nemes vadállomány elszaporítására állami erdőkből be-fogott példányok hozassanak.

A gazdasági élet fejlődésének egyéb eszközei.

I. Gazdasági egyesületek. 1. A székelyföldi vármegyék gazdasági egyesületei megfelelő rend-szeres évi segélyvel külön szakképzett tisztvise-lők alkalmazására képesítettessenek. 2. Közhasznu kezdeményezéseik megvalósítására munkapro-gramjuk és költségelőirányzatuk alapján s ettől külön indokolt kérelmekre minél hathatósabban segélyeztessenek.

II. Falusi gazdakörök. Mindenütt ahol arra szükség van, gazdakörök alakítottassanak s hogy e gazdakörök a szükséghez s lehetőséghez képest anyagilag és erkölcsileg támogatassanak.

III. Szövetkezetek. 1. A székelyföldi minisz-teri kirendeltség megbizassék, hogy a szövetke-zeti szervezkedést s szövetkezeti működést a Szé-kelyföldön minden irányban elősegítse. 2. A Szé-kelyföldön alakuló vagy már meglevő, de újabb szakcsoportokat létesítő szövetkezetek a Nagy-méltóságod rendelkezésére álló hitelből forgó tő-kére s az első berendezkedés költségeire hathatós segélyben részesítettessenek. 3. A székelyföldi érté-

kesítő és fogyasztási szövetkezetek számára szövetkezeti alapon közös értékesítő és beszerző központi raktárak állíttassanak. 4. A székelyföldi értékesítő szövetkezetek a vasúti szállításhoz díj-kedvezményben részesíttessenek. 5. A székelyföldi miniszteri kirendeltséggel kapcsolatban Marosvásárhelyen a Székelyföldre kiterjedő hatáskörrel külön szövetkezeti ellenőri állás szerveztessék.

IV. *Gazdasági ismeretek terjesztése* 1. A csikvármegyei gazdasági felsőbb népiskola állami támogatással az állami földmivesiskolának megfelelő, de amellyel a Székelyföld gazdasági viszonyait szem előtt tartó intézett fejlesztessék; ezt követően a Székelyföld valamelyik alkalmas helyén hasonló irányú földmivesiskola létesíttessék. 2. E földmivesiskolán a székelyföldi népiskolák tanítói a gazdasági ismeretekben fokozatosan kiképeztesse. 3. A Székelyföldet érintő tanító- és lelkészképző intézeteken, ahol még hiányzik, nevezetesen Gyulafehérváron és Nagynyeden gazdasági tanszék állíttassék fel. 4. A néptanítók eme fokozatos kiképzésének megfelelően a székelyföldi népiskolák mellett népies gazdasági ismételő iskolák szerveztessenek és támogatassanak. 5. A székelyföldi gazdasági egyesületek népies gazdasági előadások tartására minél hatékonyabban segítseztessenek. 6. A különböző gazdasági szaktanfolyamokra székelyföldi lelkészek, tanítók, földmivesek és mezőgazdasági munkások minél nagyobb számban felvéttessenek. 7. A kézdivásárhelyi és marosvásárhelyi leányvárházak növendékei gazdasági háztartási teendőikben is kiképeztesse és ez intézetek e célból támogatassanak.

V. *Népkönyvtárak* Tisztelettel azt javaslom tehát, hogy a népkönyvtárért folyamodó székely községeknek, elsősorban pedig azoknak, amelyekben gazdasági körök vagy fűdők vannak, a szokott kedvező feltételek mellett népkönyvtárak engedélyeztesse.

VI. *Népies mintagazdaságok* A Székelyföldön minden vidék gazdálkodási jellegének megfelelő mintagazdaságok létesíttessenek s a székelyföldi miniszteri kirendeltség felhatalmaztassék, hogy a gazdasági egyesületekkel egyetértően ily gazdaságok létesítésére javaslatot tegyen.

VII. *Kisgazdaságok legjobbjainak jutalmazása* javasolja, hogy a székely földmives gazdak legjobbjai évenként jutalmakkal s elismerő oklevéllel kitüntettesse.

VIII. *Gazdasági eszközök és gépek terjesztése* 1. Gazdaköröknek, közs. gazd. egyesületeknek jobb fajta gazdasági eszközök s kisebb gépek adományoztassanak. 2. Ily gazdakörök és községi gazdasági egyesületek akkor, amikor azok tagjaik közös használatára egyesek által be nem szerezhető nagyobb gépeket beszerezni óhajtván, segítségért Nagyméltóságodhoz folyamodnak, anyagi segítséggel is támogatassanak.

A „SZEKELY-UDVARHELY” TÁRGYJA.

Etéd község története.

Az „Ifjúsági Egyesület” megbízásából írta:
tarcsafalvi Pálffy Aladár.

(2-ik folytatás.)

A népek és a nemzetek életében éppen oly érdekes a vallásos élet is, mint a politikai fejlődés. Etéd is római kath. volt s jelenleg is tekintélyes egyházmegye, melyre később térünk át, egész a reformációig és ekkor Atyhához tartozott s a mai „Egyházaserdő” közepén levő templomba jártak istentiszteletre. A reformáció kezdetével azonban csaknem az egész község áttért az evang. vallásra s az is maradt, kivéve azon rövid időszakot, míg a szombatos tanok szerint tisztelték Istenüket.

Az Atyhától történt elszakadás után Küsmöd községnek lett filiája, de ettől is, érezve a maga erejét, 1682-ben elvált s lett önálló egyházmegyévé. (Egyezkedés levél a ref. megye levéltárában.) Már 1617-ben gondolt a különválásra s Kisboronás oldal fát levágták, hogy templom építésre tőkét gyűjtsenek. Kis fatemplomuk ekkor a ma is Haragoldalnak nevezett helyen állt a falu felett. 1678-ban kezdik építeni a mai díszes templomukat a piacon, melynek építésére 200 kőst rendelnek Sófárváról 1672-ben. (Sóutalvány a megye levéltárában.) E templomot 1680-ban szentelte fel Veszprémi István udvarhelyi esperes. A mai templomnak azonban csak a falai régiiek, mert az 1792. szeptember 8-án dühöngött tüzvész az összes faépítményt megsemmisítette, a toronyból még a harangok is leolvadtak, s ennek „tserepeiből” öntötték az új harangokat. (A harangok fel-

Fűdők fejlesztése.

1. A fűdőtörvény megalkotása s ennek keretében a fűdők hitelviszonyainak állami segítséggel való rendezése szorgalmaztassék. 2. Arra alkalmas székely fűdőkön állami gyermekszanatoriumok létesíttessenek. A székelyföldi fűdők forrásviszonyainak tanulmányozására, furási munkák vezetésére, csatornázási tervek elkészítésére állami szakközegek díjtalanul kiküldessenek, vegyelmézések díjtalanul végeztessenek. 4. A turisztika fejlesztésére irányuló társadalmi mozgalom támogatassék. 5. Turisztikai vonalba eső székely községek között személyszállító postajáratok szerveztessenek, ily községek szövetkezetei személyfuvarozásra alkalmas kellő számú kocskik beszerzésében segítseztessenek. 6. A székelyföldi fűdőknek telephonnal való mielőbbi összekötése szorgalmaztassék. 7. A székelyföldi turisztikában használható rövid kalauz megírása megrendeltessék és e könyv állami támogatással kiadassék. 8. A székelyföldi fűdők között érdekeik közös istápolására külön szövetség létesíttessék s e szövetség úgy erkölcsileg, mint anyagilag támogatassék. 9. A Székelyföld ásványvizeinek értékesítése eladási kísérletekkel, az államilag segítseztett közlekedési és kereskedelmi vállalatok igénybevételével s minden alkalmas módon előmozdítassék.

Iparosaink közgyűlése.

(—a—) Városunk polgárságának színe-java, iparosaink értelmisége minden év elején legalább egyszer komoly tanácskozással gyűl össze a polgári önképző-kör nagytermében.

Most vasárnap is egy ilyen összejövetele volt polgárságunknak. Solyomossy Endre tanárnak, az iparos község ügybuzgó vezetőjének elnöksége alatt tartotta meg évi rendes közgyűlést a polgári önképző és segítseztő-egylet, ezalkalommal tizenharmadikszor. Azonban oly lelkesedés, élénk érdeklődés kísérte az egyesület derék tisztviselői karának beszámolóját, akár csak az első évről számolt volna be.

Solyomossy Endre elnök most is újat tudott mondani; annyi év óta buzdítja, lelkesíti iparos polgárságunkat, hogy szinte meglepő rendíthetetlen kitartásával. A kis eredmény ötlet nem kedvetleníti, sőt fokozottabb mérvű tevékenységre buzdítja. Pedig a rut hálátlanság, nemtörődömség, az értelem hiánya és a csunya irigység nem egyszer megronthatta volna ügybuzgóságát. De őt magasabb szempont vezérli, Krisztusi szeretettel mindeneken győzedelmeskedik. Főadatul tűzvén, hogy a város széttagolt iparos községét egy táborba hozza és öntudatra ébresztvén, szellemi műveltségének kitartó ápolásával az anyagi boldogulás útjára tereli. Ezen szép és magaslatos eszméért főládozza nyugalmát, fut-farad egész éven keresztül s ilyenkor — közgyűlés idején — boldogságtól

irata alapján. Etédnek még ekkor 3 harangja volt, de mindenik kicsiny s így határozták el, hogy az Énlakán elhasadt nagy harangért egy kisebbet adnak s ebből újat öntetnek, de közbe jövén a tüzvész — a cserélt és a leolvadt harangokból öntetnek kettőt, melynek ércnyelve hívja ma is imára Etéd lakosait. Bár a község történetében még nem jutottunk a XVIII. századig, e helyen emlékezem meg azon szomorú napról, mely a község 110 lakóját tette hajléktalanná, földönfutóvá s az egyházat templomától, tornyától fosztotta meg.

1792. szeptember 8-án, Kisasszony napján, a Peszentében lakó Péter Istvánné Bódor Mária sütése miatt csaknem az egész község a tüzvész martalékává lett. Oly borzasztó szélvihar dühöngött, hogy a Péter Istvánné égő házának parázsait a Peszentéből Kenderes tóba vitte, ahol a lekaszált sarju is meggyuladt s úgy égett, hogy az ezen határba dolgozó nép csak Szolokma felé kerülve tudott hazatérni.

Mily szép bizonyítéka az etédiek vallásos érzületének azon kis mese, mely e történethez fűződik. U. i. a község már századok óta református volt s mégis a kath. ünnep, Kisasszony napjának megsértéséért Istentől kimért büntetésnek tartják ma is sokan e tüzvészt, mert mikor figyelmeztették Péter Istvánnét, hogy ne süssön, hisz Kisasszony napja, erre azt felelte: „Ne buszljatok, mert míg a kisasszony felkel, megmosdik és felöltözik, én sütök és lepénnyel kínalom. (Szájhagyomány.)

Tény azonban az, hogy mint a harangok felirata is tanuskodik, csakugyan kenyérsütésből következett be a tüzvész. A hajléktalanná lett s templomuktól is megfosztott etédiek, nem rendülvén meg bennök az erős hit, templomozni nyáron

sugárzó arccal, jóleső érzéssel számol be az egy-szerű kézműves iparosoknak.

Most is egy ilyen beszámolón vettem részt s valósággal elragadtott Solyomossy Endre tanárnak, a polgári kör vasszorgalmu elnökének igazi lelkesedése. Önkéntelen az jutott eszembe: zászlója alá állok és vele küzdök szétvált iparos községünk összetételéért, mert csak egyesült erő adhat további megélhetést ennek a külön-külön erőtlén, figyelembe sem jövő, jobb sorsra érdemes polgárságnak!...

Lelkesítő elnöki megnyitójában megemlékezett az idők jeléről, hogy ma már minden vonalon és foglalkozási ágán összetartás tapasztalható. A hivatalnoki sereg, a gazdák és kereskedők is tömörülnek. Szoros kapcsolatba áll valamennyi, hogy együttes erővel az együvé tartozók céljait elérhessék, s mint a példák bizonyítják, többé-kevésbé sikerrel működnek. Sajnálatos konstatació, hogy egyedül az iparosság él erő és biztos megélhetés kilátása nélkül. Tömörülésre hívja őket, összetartásra buzdítja. Ezt azonban csak az ipartestület megalakításával lehet elérni. Éppen azért a választmány Bettegh Pál múlt évi indítványa értelmében foglalkozott e fontos kérdéssel és meghívta Szakáts Péter kamarai titkárt, aki a szabad lyceumon igen értékes előadásban ismertette az ipartestület hasznos voltát. Majd az iparosok munkaképzetlenség esetére való biztosítása ügyét ajánlta megfontolásra. Végül pedig az évek óta tervbe vett „Iparos Otthon” építését hozta felszínre; ismertetvén az egylet anyagi erejét, mely szerint a meglevő 6000 korona készpénz mellett, az Árpád-utcában levő ház eladásával, elegendő összeg volna egy telek megszerzésére. Az építés sem ütköznék akadályokba, mert a megyei takarékpénztár 50 éves jelzálogos kölcsönt a legmesszebb terjedhető kedvezményen nyújtana. Bizik továbbá Székelyudvarhely város nemes községében s főképp a polgárság családi körétől remél nagyobb lelkesedést az „Iparos Otthon” megteremtésére.

Az élénk éljenzéssel fogadott megnyitó után Csillag József titkár olvasta fel terjedelmes, az egylet egyévi változatos működését részletesen leíró, igen gondosan megszerkesztett jelentését. Az elnöki megnyitóval együtt szóról szóra jegyzőkönyvre iktatják és ügybuzgó működésükért elismerő köszönetét nyilvánítja a közgyűlés.

Fischer Ferenc pénztárnok s kapcsolatosan Glatz Károly a számvizsgáló bizottság nevében tette meg jelentését az egylet pénzügyi viszonyairól. Ezt követte a könyvtár állapotáról Szorger Ferenc által előadott bizottsági jelentés, valamint az ingóságok leltárának bemutatása. Mindannyit tudomásul vette a közgyűlés. Fischer Ferenc pénztárnok, Szabó Gyula és Szeremjey Károly könyvtárosoknak, valamint Szabó József szabó egyleti gazdának pedig ügybuzgó munkálkodásukért jegyzőkönyvi köszö-

a Király István körtefája aká s télben a peszentei Birtalan János házába jártak, hallgatni tiszteletes Kendi Sámuel uram ékes beszédeit, míg az ő lankadatlan kitartása folytán összegyűjtött pénzből újra építhették az Isten hajlékát.

A németek sarcolása, melynek az egész Székelyföld ki volt téve, nemcsak a politikai községet, de az egyházat is sújtotta. Egy Toller ezredbeli végrehajtó, miután a községet kegyetlenül sarcolta, a papot, Nánassy Mihály esperest is elfogta s ez bár 20 aranyat fizetett neki, mégsem bocsájtotta szabadon, hanem bebörtönözte, kinozta, amíg kivallotta, hogy a megyebíró az eklézsia arany poharával az erdőbe menekült. Ez azon pohár, melyet az elváláskor Küsmöd ajándékozott Etédnek kárpótlásul s mely az akkori ötvös munkák remeke. Ezen pohár van használatban ma is. Hogy a pohár hollétét megtudta a végrehajtó, a falusiakat addig üldözte, kinozta, míg azt előadták, a poharat és papot Marosvásárhelyre vitette s 40 aranyat követelt tőle. (Orbán B. Székelyföld I. 145. l.) Hogy hogy került vissza, azt nem lehet tudni, mikor történt az se bizonyos, mert a kérvényről, melyet a pohár visszaszerzése ügyében a felsőbb hatósághoz intéztek, hiányzik az évszám, de valószínű, a Rákóczi Ferenc-féle szabadságharc alatt, a magyarokat üldöző labancoktól telhetett ki ilyesmi, kik előtt nem volt szent semmi.

Sok kutatásom eredményeképpen csak e néhány papnak nevét tudhattam meg: Kapussy Miklós, ennek fia, szintén Kapussy Miklós, a fentebb már említett Nánassy Mihály esperes, Szatmári Ferenc és Bartók Sámuel. 1772—1803-ig Kendi Sámuel. 1803—1855-ig Kendi Ferenc, 1855—1895-ig Karácsony Mózes és ennek halála után a jelenlegi lelkész: Csia Kálmán. (Folyt. köv.)

netet szavazott. Majd az 1904. évi költségeloirányzat elfogadása után V a j d a Ferenc, B e t e g h Pál és B e n e d e k Géza tagokból álló bizottságot küldött ki a tisztviselői kar és választmány újra alakítására. A közgyűlés S o l y m o s s y Endre elnököt és a többi volt tisztviselőket, valamint a névsorba előírt választmányi tagokat egyhangulag, felkiáltás útján megválasztotta.

Végül Solymossy elfoglalva ismét az elnöki széket, meleg hangú köszönetet mondott az újabb bizalomért s indítványára a jegyzőkönyv hitelesítésére Betegh Pál és Glatz Károly tagokat kérte fel a közgyűlés. Vajda Ferenc indítványára pedig az „Iparosok Otthona” és munkaképtelenségük esetére való biztosításuk ügyének felkarolása tárgyában a választmányt megbízták, hogy a szükséges intézkedéseket foganatosítsa s készítse elő az ügyet mielőbbi megvalósításra.

Több tárgy nem lévén, a közgyűlés az elnök lelkes elzetésével véget ért.

Tan- és nevelésügy.

Meghívó. Az „Udvarhelymegyei Tanító-Egylet” Székelyudvarhelyen folyó évi május hó 11-ikén d. e. 9 órakor a községi iskola helyiségében tartja meg XXIX-ik rendes közgyűlését, melyre a tagokat és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom. Székelykeresztúr, 1904. április hó 5-én Ujvári Mihály, elnök. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Bizottság kiküldése a jegyzőkönyv hitelesítésére. 3. Bizottság kiküldése a központi pénztár és az alapok számadásainak megvizsgálására. 4. Jelentés az egylet 1903-904. évi működéséről, előterjeszti Györkes Mihály, titkár. 5. Jelentés a központi pénztár és az alapok állásáról, előterjeszti Balogh Róza, pénztáros. 6. „A tanítói fizetések rendezése és a nyugdíj törvény módosítása, előadók: Szász Ferenc (Alsósiménfalva) és Györkes Mihály (Székelyudvarhely). 7. A kiküldött pénztárvizsgáló bizottság jelentése. 8. „A népoktatási törvény revíziója kapcsolatban a szolgálati viszony szabályozásával”, előadók: Veress Ferenc (Bögöz) és Péter János (Alsóboldogfalva). 9. „A népnevelési egyesületek szervezése”, előadók: Kovács Mihály (Parajd) és Kozma Miklós (Fiatfalva). 10. A bíráló bizottság jelentése a pályázatok eredményéről. 11. A nyertes pályamunka felolvasása. 12. A megüresedett elnöki és orsz. biz. képviselői állás betöltése. 13. A VI. egyetemes tanítógyűlés rendezőbizottságának felhívása, előterjeszti Szász Béla másodtitkár. 14. Indítványok. A közgyűlés előtt d. e. 8 órakor a „Segélyegylet” ülése az elemi iskola tanácskozó termében. Esetleges indítványok május hó 1-ig az elnöknek írásban benyújtandók, hogy azokkal a választmány május hó 4-én Székelyudvarhelyen tartandó ülésén érdemlegesen foglalkozhassék. Közgyűlés után a Sándor István vendéglőjében közeled lesz; egy teríték ára 2 K 40 f. A résztvevni szándékozók május hó 10-ig jelentkezzenek Györkes Mihálynál Székelyudvarhelyen.

Különfélék.

— **Kitüntetés.** A király a husvéti ünnepek alkalmával több előkelő urnót a jótékonyaság terén szerzet érdemeiért kitüntetésben részesített. Ezek között van Pallavicini Edéné ögrófné Majláth Adél grófné, Majláth püspök testvére is, aki az első osztályú Erzsébet-rendet nyerte el.

— **Személyi hírek.** Holló János helybeli r. kath. segédlelkész egészsége helyreállítása végett ideiglenesen félévi szabadságot nyert s helyébe a püspök H a d n a g y János gyergyószárhegyi segédlelkészát áthelyezte városunkba.

— **Eljegyzés.** Elekes Géza szentkirályi fiatal körjegyző eljegyezte Dombi Julát Homoród-szentpálon.

— **A ref. kollegiumban** az 1848-iki törvények szentesítésének évfordulóját április 11-ikén délután 11 órakor házi ünnepélyvel ülték meg az intézet dísztermében, hol a tanuló-ifjúság és a tanárikar teljes számban jelen volt. A 90-ik zsolttár első versének elénklése után imát K ó n y a Kálmán h. vallástanárral, alkalmi beszédet pedig G ö n c z i Lajos igazgató mondott, mire a Hymnus éneklése után az ünnepély véget ért.

— **Szinészet.** Székelykeresztúrról vett tudósításunk szerint — G á s p á r Jenő szinigazgató 28 tagból álló szintársulatával ott a jövő héten megkezdheti hat hétre terjedő előadásainak sorozatát. A 12 előadásra hirdetett bérlet gyűjtését J á m b o r y Károly titkár eszközli, aki már ebbeli működését megkezdte.

— **Vármegyénk közigazgatási bizottsága** havi rendes ülését Hollak Arthur főispán elnökle alatt tegnap tartotta meg. A tagok majdnem teljes számban jelen voltak. A mérnöki jelentéssel kapcsolatosan M o l n á r Lajos kir. pénzügyi tanácsos szóvá tette a homoródoklánd—vargyasi tvh. utvonallal járó állapothoz helyezéséről s annak hengerezését hozta javaslatba. Dr D a m o k o s alispán azon kijelentését, hogy a szükséges homokot már összehordták, a mellyel 2—3 méter szélességbe beterítik az utat s így mielőbb célt érnek, a bizottság és főlshóáló is tudomásul vette.

Majd dr Válenstik Ferenc tisztügyész szólalt fel a Bethlenfalva között végrehajtandó uthengerezés ügyében. Ennek alapján a bizottság sürgős felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez, hogy az uthengerezést oly időben végeztessék, amikor a Homoród-fürdő felé való utazást nem akadályozzák, tehát május—június hónapokban befejeztessék. Az állategészségügyi jelentésnél főispánunk ismertette a helyzetet, minek alapján a székelykeresztúri járási állatorvosi állás sürgős betöltését kérelmezik. Az ülésnek mintegy 58 tárgya volt s d. e. fél 12 órakor véget ért.

— **Hangverseny és színelőadás városunkban.** A székelyudvarhelyi unitárius egyház folyó évi május elsejére egy nagyobb szabású hangversenyt rendez az építendő templom javára városunkban. A hangverseny műkedvelői színelőadással és táncvígalmommal lesz összekapcsolva s azon vármegyénk legelőkelőbb műkedvelői fognak résztvenni. Mint értesülünk — H o l l a k y Arthur főispán és Dr D a m o k o s Andor alispán is közreműködik a hangversenyen. A színelőadást pedig M á t é f y Domokos kir. pénzügyi titkár rendezi. A műsor összeállításán most fáradozik a rendezőség.

— **A sorozás vármegyénk egész területén** befejezést nyert szombaton. A székelykeresztúri járásban 677 állításköteles közül 246-ot soroztak be.

— **Vármegyénk gazdasági egyesülete** folyó havi rendes ülését kishalmgyi H o l l a k y Arthur főispán, egyesületi elnök vezetése alatt kedden délután tartotta meg a tagok élénk érdeklődése és D o r n e r Béla, a székelyföldi kirendeltség udvarhelyvármegyeyi megbízottjának részvétele mellett. Az ülés leginkább folyó ügyeket tárgyalta és új tagokat vett föl az egyesület kebelébe. A kirendeltség által utalványozott 2000 drb kedvezményes áru juh kiosztásának rendjét és módját beszélték meg. E szerint a kiosztást Pálfalva községen kezdik meg s főképp a havasalji községekben, hol leginkább óvva lesznek a kiosztásra kerülő juhok a mételykórtól, folytatják. Azonban rendkívüli jótállással, felelősség elvállalása mellett s különös méltánylást igénylő okokból Nagyalambfalvára is osztanak ki tenyészjuhokat kisebb mennyiségben. Az üszőbeszerzési alapot a vármegyétől kezelésbe átkérlik a Gazdasági Egyesülethez, mivel amugyis a tulajdonképeni fölhasználást eddig is az egyesület eszközölte. A jelenlegi állapot pedig azért tarthatatlan, mert a fizetések közvetlen a vármegyéhez történnek s így az egylet a szükséges ellenőrzést nem gyakorolhatván, a hátralékok fölszaporodnak és sokan jogosulatlan hasznot élveznek a közérdek hátrányára. Együttal elhatározták, hogy az egylet kezelésében levő vármegyeyi tenyészbika-alapot is ezentul üszőbevásárlásra fogják fölhasználni. Tifán Gergely oroszhegyi lakos, szüzgulyapásztort löfegyverrel látja el az egylet és fölsketteti mezőörnek, hogy így hathatósabb védelembe részesüljön a gulyalegelő. Több folyó ügy letárgyalása után az ülés véget ért.

— **Pályázat.** A helybeli róm. kath. kántortanítói állásra a pályázatot a lelkészi hivatal kihirdette folyó hó 26-iki határidővel. Ezen időig a k-tanítói oklevéllel, keresztlevelel és működési bizonyítványokkal fölszerelt kérvények a lelkészi hivatalhoz beküldendők. Az énekpróba folyó évi május 1-én d. e. 9 órakor tartandó istentisztelet alkalmával történik meg.

— **Eladó telek** Orbán Balázs-utca 4. szám alatt. Értekezhetni lehet B a l ó Zsigmond aranyművessel.

Közigazdaság.

Az Udvarhelyvármegyeyi Gazd. Egyesület elnökségétől.

220—904. **Értesítés.** A gazdasági egyesület szüzgulyájába a bejelentéseket a titkárság már elfogadja. Egy drb borju legeltetési díja nem tagok borjuja után 8 K, tagoké után 7 K. A tagok kedvezményével csak 5 drbot, teljes díjért bányát legeltethetnek.

Ribizli bokrok. A gazdasági egyesület elnöksége azokat, akik egres és ribizli bokrokért folyamodtak, értesíti, hogy azok megérkeztek és a titkárnál átvehetők.

Nyilt-tér*

Igen alkalmas utazásoknál.
— Rövid használat után nélkülözhetetlen. —
— Egészségügyi hatóságok által megvizsgálva. —

Bizonyítványt kelt Bécsben,
1887. júl. 3-án,
Sarg's Kalodont

nélkülözhetetlen
fogtisztító-szer.

A fogak tisztántartásához csupán szájvizek nem elégségesek. A foghúson mindig ujjalag keletkező ártalmas anyagok eltávolítása csakis mechanikus tisztítással kapcsolatban egy frissítően és antiszeptikusan ható fogtisztító-szerrel sikerülhet, minőnek a „Kalodont” már az összes kulturállamokban a legsikeresebb használatra bizonyult.

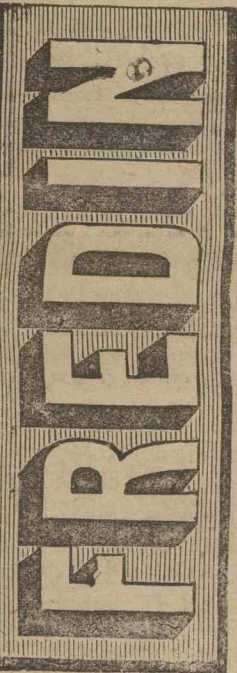
* Az e rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget sem vállal a Szerk.

Apró hirdetések.

BOR. Jó és olcsó asztali csemege és gyógyborok literenkint 28 krtól 1 frt 40 krig **Fernengel Gyula** bor nagykereskedésében kaphatók. 5 literen felüli vételnél külön kedvezményes árak.

Kérjen

csak
Selle és Káry-féle

legjobb tisztítószert minden lábbelihez, fekete és sárga színben. Különösen ajánlható boxcalf, oscaría, chevreaux és lakkeipóhoz. Bécs, XII/I.

Névjegyek, ***
eljegyzési- és esküvői kártyák, meghívók, valamint mindenféle nyomtatványok a legjutányosabb áron és gyorsan készülnek *** ** *

Betegh Pál
könyvnyomdájában
Sz.-Udvarhelyt,
Kossuth-utca 15 sz.

BOR.

Tisztán kezelt, termelőktől beszerzett finom asztali- és csemege borok kaphatók:

Sterba Ödön

fűszerkereskedésében Székelyudvarhelyt.

1 liter szászorbói — — 26 kr.
1 liter magyar borvidéki 34 kr.
1 liter királyhalmi — — 40 kr.
1 liter szilványi — — 50 kr.

Nagyobb vételnél árengedményt adok!

Tessék mintát kérni!

Mindig friss szállítmány.

 Kerék párok
méréselt árban és kölesön is kaphatók!
Költségvetésekkel ingyen szolgál!

Megrendeléseknél kérjük lapunkra hivatkozni!

den tekintetben megfelelő szőlőlugasnak is kívánálón alkalmas esemege és borfajú szőlőoltások a tapasztalatok során fajtisztának, a legjobbaknak és legmegbizhatóbbaknak bizonyultak! Minden nagyhangon hirdető, gyárilag fülesztett, reklamizozott, előhajtásos oltást messze felülmúlunk! Chassellás, muskotály és más legkiválóbb esemege-fajokból összeválogatott **I-ső rendű lugasgyűjtemény ára** (melyeknek megeredéseért és jóságáért felelőség vállalattuk): 1. Kisösszeállítás (15 darab) **5 korona.** 2. Nagy összeállítás (30 darab) **10 korona.**

a) Borfajok, amerikai riparia portális alanyon oltott gyökeres, fás és zöld oltványok ára tavaszi szállításra: ezer darab **200 korona,** száz darab **22 korona,** tíz darab **2 korona 50 fillér.**

b) Csemegefajok, árak tavaszi szállításra értendők: ezer darab **220–240 korona,** száz darab **25–30 korona,** tíz darab **3–5 korona.** o

Hazai szőlőfajok! (Filoxeramentes.) Szőlőkirály! (Delawára): A kötött talajon egyedül használható olyan rendkívül korai direkttermő, melynek 25–60 százalékos cukor és szokatlanul nagy szeszirtalmu bora igen jó, hasonló a samorodni másláshoz és a maderához. Silányabb kerti vagy homoki borok feljavítására, Gyengébb évbeli termésének háziasítására nem lehet eléggé ajánlani. A delawára francia szigetről 17 évvel ezelőtt közvetlenül az érmellékre portált ezen peronosporának ellentálló szőlőfaj termi manapság hazánkban a legjobb és legerősebb bort s méltán nevezhetjük a **borok királyának.** A jövő szőlőszetakincse. Mindenképpen megterem úgy a homokon, mint a kötött, agyagos, meszes, köves, palás és nyirkos talajokban. — Ezen beoltás nélküli termő, biztosan jól megforradott, rendkívül (tartós szívós zöldhajtása 1–2° hideget is kibíró) korán érő csemegefaj, felhozott előnyeinek fogva, megérdemli, hogy kertjeinkben, barázdákon, kerítések és házaik fala mellett s minden egyéb helyen nem használható helyeken mint **szőlőlugas tenyésztessék.** 100 darabból álló lugas-gyűjtemény csomagolva és postára feladva csak **10 korona.** — **Borkirály!** (Delawára!) Mintabor két korona. o

Ripária portális telepek! — Nagymennyiségű riparia eladás! Tisztán kezelt valódi érmelléki fajborok, palackokban ugymint hordókban, kicsinyben és nagyban a legutányosabban beszerezhető s kívánatra választható ellenében bővebb felvilágosítást, vagy egy korona utánvétellel mintabort küld: Az Érmelléki Szőlészeti és Borászati Szakközlöny, mint Országos hirdetési kalauz **Székelyhíd** (Biharmegye). o

Alapittatott: 1865.

o o o o női- és férfi divatruháza Székelyudvarhelyt, Batthyány-tér 4-ik szám. o o o o
Legelőszőbb bevásárlási forrás! Gyors és pontos kiszolgálás!

Alapítottatott: 1865.

(A tavaszi és nyári időnyre igen hasznos tudni valók)

**Legnagyobb o
raktár férfi és fiu
ruháknak v a l ó
posztókban, pá-
ratlan olcsó árak-
ban, kiváló minő-
ségekben! o o**

Női ruha-kelmék méterenkint	0.25 — 2.50	frtfg.
Jó mosó kartonok	0.14 — 0.30	frtfg.
„ „ pikétek	0.20 — 0.38	frtfg.
„ „ szatének	0.28 — 0.48	frtfg.
Selyemfényű voilok	0.28 — 0.40	frtfg.
Zefírek	0.18 — 0.40	frtfg.
Oxfordok	0.24 — 0.36	frtfg.
Lepedő vásznak 156—200		
cm. szélesség	0.45 — 1.10	frtfg.
Véges vásznak (23 méteres		
végeinkint	3.50 — 12	frtfg.
Férfi ruha-posztók mt.-kint	1.10 — 7.50	frtfg.
Díszített női kalapok . .	0.70 — 12	frtfg.
Nap és esernyők, fekete és		
színes	1.00 — 8.50	frtfg.
Női kész bluzok	0.80 — 5.50	frtfg.
Dus raktár női és férfi fehérművekből, férfi és fiú kalapokból. Butorkelmék, asztal és ágyterítők, függönyök, futó és gárnitúra-, valamint fali- és ágyelő-szőnyegek. Selyem, gyapjú és mosókendők. Abroszok, szelvétek, portörülők és törülközők. Zsebkendők. Szalagok. Csipkék, csipkeszövetek, csipkegallérok, zsinórdíszek, nyakkendők és haris-		
Férfi és fiú ruhák legújabb divat szerinti elkész.		

Tekintettel az árak emelkedésére a fenti olcsó árak csak a jelenlegi készlet kiárulásáig kötelezők.

nyák. Férfi és fiu kész ruhák, saját készítményű matracok. Selyem és cloth paplanok, takarók s több más mindennapi szükségletek.

Férfi, női és gyermekcipők áraiból:

Kis gyermekeipők 45 krtól 50 krig. Nagyobb
füzős 90—1.10—1.30—1.60—1.90—2.20 frtig
Férfi, bőr, cugos 2.60—3.20—4.20—6.50 fo-
rintig. Női, bőr, cugos 2.70—3.20—5.—fo-
rintig. Női bőr, füzős 3.—3.80—4.80—5.50
rttig. Női, bőr, gombos finom 4.80—5.50 fo-
rintig. Női, lakk, kivágott 1.90—2.20—2.60
rttig. Gyermekek, lakk, kivágott 1.50—1.70 fo-
rintig. Női, chefro, félcipő 2.90—3.50 frtig.
Női, chefro, gombos 3.30—3.80 frtig. Vászón
cipő, fekete és barna (női) bőrrel körözve
95 krig. Ugyanez (férfi) 1 frt 10 krig.

Férfi divatosztály :

Egész rend sacco-öltöny 12 frttól feljebb, minőség szerint minden elképzelhető árakban. Egész rend Kaiser (salon) öltöny finom anyagból már 22 frttól feljebb; elegáns, finomabb kelméből 28 frttól, legfinomabb kelméből 34 forintig.

— mérték után kitünő szabásért teljes felelőssé-
g árák mellett eszközlöm.

**Férfi és flu kész-
ruhák áruháza**
Ezen ágbán a leg-
végsőig menő ol-
csó árakat bizto-
sitom, miért is
különösen bátor
vagyok az előso-
rítottakra fölhivní
a közfigyelmet!!

Férfi, nő és gyer-
mek cipők kiváló
minőségben, ver-
senyen k i v ü l i
árakban! o o

**Csinos nő- és férfi sport, ten-
nis és torna-cipők
dus választékban.**

Illatszerek, szap-
panok, ruha- és
hajkefék! o o

Uti bőröndök és
kézi-táskák. o o

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú Portland-Cementet ajánl olcsó áron a

Brassói Portland-Cement-Gyár Brassóban.

Székelyudvarhelyt kapható: **Rösler és Gábor** urak vaskereskedésében

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székelyudvarhelyt 1904

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoală - BCU Cluj-Napoca.